

Popmuziek en de Bijbel

Ruud Hoogenboom

Al vele jaren proberen voorgangers mensen weer naar de kerk te krijgen met ‘speciale diensten’. Net zoals de jaarlijkse ‘The Passion’ vele kijkers trekt met popmuziek in relatie tot de Kruisweg, staan zogeheten Top2000-diensten in toenemende mate in de belangstelling. Fred Omvlee, Jan Andries de Boer en Piet van Die, schrijvers van het boek *Van Elvis-Viering tot U2-dienst, het gebruik van popmuziek in de kerk*, gaan dieper in op de religieuze inhoud van popmuziek en de waarde daarvan voor de kerk. Het boek beschrijft hoe je een kerkdienst rond popmuziek inricht en voorbereidt, en bevat daarnaast een kleine ‘theologie van de popmuziek’. Ze richten zich, naast de ‘gewone diensten’, hiermee op de niet-kerkelijke mensen (en vragen in die diensten wel aandacht voor de christelijke boodschap).

Naast Elvis wordt Bob Dylan behandeld, evenals Paul Simon, Leonard Cohen, Santana, Nick Cave, Neil Young en anderen. (1)

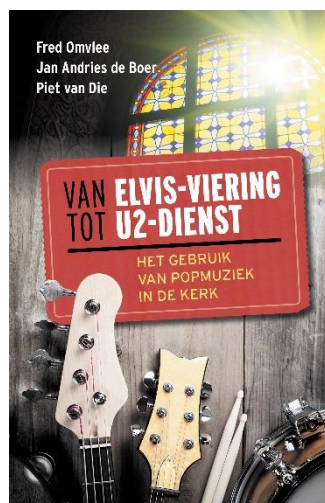
1

De cultuur evangeliseren

Mgr. Rob Mutsaerts, hulpbisschop van 's-Hertogenbosch, meent - net als Clemens van Alexandrië - dat heidense culturen sporen van de christelijke boodschap bevatten. Dat geldt ook voor onze postmoderne cultuur. Hij zegt: “Aangezien de Bijbelse waarheid van alle tijden is, moet het mogelijk zijn verbindingen te maken met de 21^e-eeuwse cultuur en het evangelie. Dat kunnen films zijn, literatuur en popmuziek’. En zoals Paulus op de Aeropaaag startte vanuit de voor zijn luisteraars bekende ‘buitenwereld’, kunnen wij in gesprekken ‘een gekend boek of film, die echo’s

bevat van het evangelie, als uitgangspunt nemen [...] Zo kan schoonheid een wegwijzer zijn naar het transcendente, omdat het schone zelf ons kan aanzetten tot het besef van Schoonheid zelve als bron van alle schoonheid.’

Mutsaerts vraagt zich dan ook wanhopig af: “Hoe velen in het pastorale veld zijn bereid om zich aan te passen aan de nieuwe tijd om het aloude evangelie te verkondigen in plaats van uit gemakzucht al te veel rekening te houden met sentimenten en veel bij het oude te laten?” Dat zou ook een vraag aan kerkmusici kunnen zijn. Mutsaerts ziet popmuziek echter alleen als vertrekpunt, niet als onderdeel van de liturgie. Sterker nog, “de traditionele liturgie is nu juist hetgeen jongeren trekt” aldus de bisschop. Zelf luistert hij privé graag naar de

blues, waar “heel wat kommer en kwel bezongen wordt [...] de essentie van het leven”.

(Pop)liederen zonder transcendente dimensie zijn niet geschikt in de liturgie. Erik Heijerman, redactielid van het Gregoriusblad, omschreef dit als volgt: “Dit soort liederen zou dus net zo goed door Claudia de Breij in het theater kunnen worden gezongen. Ze zijn ongetwijfeld van deze tijd. Maar waar gaat het in liturgische vieringen eigenlijk om, en welke liederen passen daar nu bij?”. (2)

Kanttekeningen

In zijn boek *En dan denk ik aan Brabant* uit 2019, noemt Mutsaerts verschillende voorbeelden uit de popmuziek, zoals *Stand by me* (Ben. E. King), *Somebody to love* (Jefferson Airplane), *All along the watchtower* en *Blowing in the wind* (Bob Dylan). Wel constateert hij dat er rond begin jaren '80 een breuk tussen popmuziek en Bijbel komt. Zeg maar tussen Cohens *Hallelujah* (1984) en U2's *Yahweh* (2004). In de passage 'Pop goes the bible' noemt hij uit later tijd Kanye West, Sam Smith, Black Eyes Peas, Coolio, Katy Perry, Mumford and Sons en U2. Zo is het nummer *40* van laatstgenoemde band gebaseerd op psalm 40. In het nummer *No Method, No Teacher, No Guru* (Van Morrison) wordt deze tekst gevolgd door 'Just you and I and nature and the Father and the Son and the Holy Ghost'.

Maar er zitten ook kanttekeningen aan. Moderne popmuziek tendeert soms naar het profaneren van het sacrale. Mutsaerts: “Ik herinner mij nog de ontmoeting van zanger Bono van U2 met paus Johannes Paulus II. De paus zette toen Bono's zonnebril op. Mooi beeld. Het was mij niet duidelijk wie van deze beide wereldsterren bij wie op audiëntie kwam.” Sinds halverwege de jaren '90 krijgt U2 overigens een steeds ambivalentere verhouding met het christelijk geloof. (3)

2

Beliebers en believers

Om het scherp te zeggen: Staat Christus centraal of het popidool. Een popzangers als Justin Bieber heeft miljoenen volgers, waarvan de fanatieke pubermeisjes 'beliebers' worden genoemd. Zijn grootste hit *Baby* is meer dan 2 miljard keer bekeken op YouTube.

Kanye West kan zich op dat gebied niet met hem meten. Toen zijn eerste album 'The College Dropout' in 2003 verscheen werd het vierde nummer *Jesus Walks* door de leiders binnen de muziekindustrie als risicovol gezien, want zo'n openlijke geloofsbelijdenis zou nooit de radio halen. Het tegenovergestelde gebeurde, het werd een publiekslieveling en nog altijd één van de meest gedraaide nummers. Niet alle luisteraars/fans zijn diehard 'believers in God', maar de boodschap staat. In 2019 verscheen zijn album 'Jesus is King'. In de media kwam in die tijd zelfs discussie over de oprechtheid van 'celebrity-bekeringen'.

Maar ook zonder bekering kun je doorbreken in het seculiere wereldje. De Amerikaanse zangeres Lauren Daigle won een jaar of tien geleden het tv-programma *American Idol*. In 2015 kwam haar beroemde liedje *You Say* uit, dat niet alleen in het christelijke circuit razendsnel ging, maar ook vele hitlijsten bestormde en prijzen won. Inhoudelijk weigert ze water bij de wijn te doen of te kiezen tussen gospelmuziek en seculiere muziek. Hoeft ook niet, want met haar talent en stem omarmt iedereen haar boodschap. (4)

Muziekbijbel.nl

Als je het over popmuziek en de Bijbel hebt, kun je niet heen om de website <https://muziekbijbel.nl/>! De samensteller van deze website is Wilbrand Rakhorst van de Stichting Muziekbijbel. Hij omschrijft het doel als volgt: “Muziekbijbel wil een laagdrempelig platform zijn voor gesprekken rondom popmuziek en bijbel, rondom popmuziek en God. De website biedt de mogelijkheid tot uitwisseling van tips rondom deze thema’s. Verder wil muziekbijbel actief meewerken aan gespreksmogelijkheden door het aanbieden van muziekbijbellessen voor leraren

(professioneel of vrijwillig). Ook wil zij inspiratie bieden voor vieringen (groot en klein) zowel buiten als binnen de kerk.” Een voorbeeld: “Je zit regelmatig in het café met je vrienden en je wilt wel eens wat serieuze gesprekstof inbrengen via de muziek die je om je heen hoort.”

Bij de liederen staan de gebruikte Bijbelteksten vermeld en soms de thema's van de liedtekst. Rakhorst hoopt dat op deze manier de popliederen gebruikt kunnen worden voor christelijk clubwerk, catechese, jongerenbijbelstudies, jeugdevangelisatie, (Youth) Alpha cursus, etc.

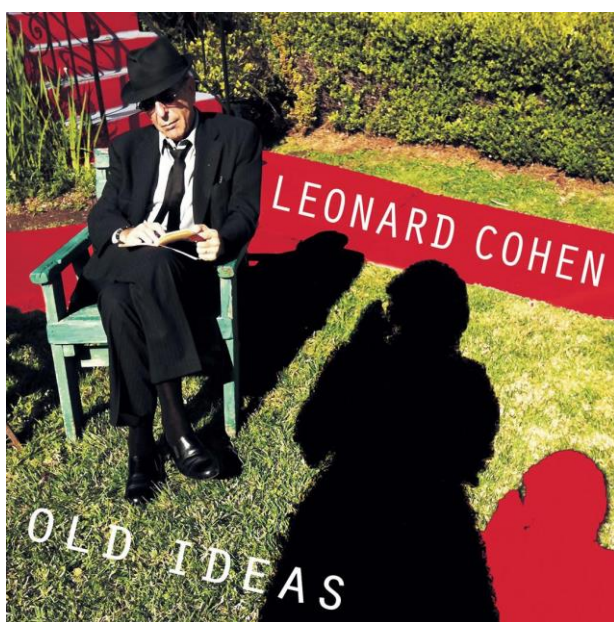
Een voorbeeld: Leonard Cohen

In 2012 schreef de Canadese dichter en zanger Leonard Cohen (1934-2016) op 78-jarige leeftijd het lied *Going Home* van het album *Old Ideas*.

Hij heeft zo'n thuis nooit gehad. Op jonge leeftijd verliet hij het ouderlijk huis in Montreal en was daarna eindeloos onderweg. Ieder mens kent wel de stem die het eindeloze denken verwoordt én één die van dieper lijkt te komen. In dit lied komt een 'Stem' vanuit de diepte van de ziel, die hem 'opdraagt' niet zijn eigen lied te zingen. Hij slikt zijn eigen woorden in en wordt spreekbuis van God.

Een thema, dat ook in het lied *Anthem* uit 1992 terugkomt. Hierin bezingt Cohen, dat de menselijke ziel tegen alles in reikt naar God: 'There is a crack in everything; that's how the light gets in'.

Op het album 'Old Ideas' staan ook de liederen *Amen*, *Show me the place*, *Darkness* en *Come Healing*. Met zijn wereldberoemde *Hallelujah* bleek Cohen al eerder een dichter die speelde met taal, die het seculiere en het religieuze met

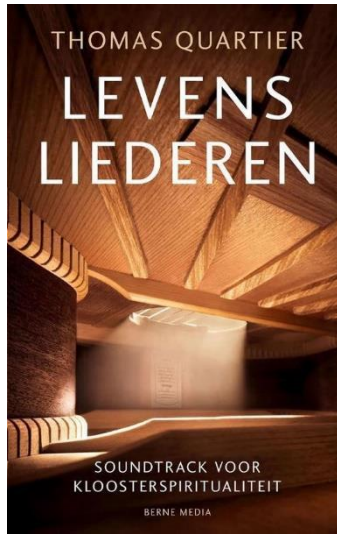

elkaar verbindt. (5)

Nog een voorbeeld: Echte liefde

De benedictijner monnik Thomas Quartier bespreekt in zijn boek *Liefdesgeboden* (2019) Neal Youngs nummer *Heart of Gold*: “Echte liefde is willen leven en geven. Je moet steeds dieper graven wanneer je een hart wilt vinden dat aan deze wensen recht kan doen. De zanger is een mijnwerker die graaft naar de liefde. Het blijft in dit lied in het midden of hij nu zijn eigen hart zoekt of dat van een ander. Het enige wat wij weten, is dat hij uit eigen kracht geen recht kan doen aan de zoektocht van zijn gevoelens.” (6)

Voordat Thomas Quartier intrad bij de benedictijnen hij naast zijn studie bij als straatmuzikant. Vanuit die ervaring en zijn tegenwoordige leven als monnik schreef hij dit boek, waarin hij het repertoire van onder meer Bob Dylan, John Lennon & Yoko Ono en Boudewijn de Groot als bronnen van inspiratie ontdekt.

Uitgeverij Abdij van Berne, 2020

Goede Week – The Passion

In het katholieke jongerenmagazine *Omega* zocht de redactie in 2014 naar links tussen de Goede Week en popsongs, zoals ook The Passion jaarlijks liederen hierbij zoekt. Eerst een Bijbelcitaat, gevolgd door een gedeelte uit een lied. (7) Hieronder die teksten/liederen:

Het laatste Avondmaal (Joh. 17: 14)	Ramses Shaffy: <i>Zing, Vecht, Huil, Bid, Lach, Werk en Bewonder</i>
Judas besluit Jezus te verraden (Mt. 26: 14)	Guus Meeuwis: <i>Gevallen of Gevlogen</i>
Jezus bidt tot de Vader (Lc. 22: 41-44)	De Dijk: <i>Hou me vast</i>
Judas verraadt Jezus met een kus (Mt. 26: 50)	Marco Borsato: <i>Margeritha</i>
Petrus ontkent bij Jezus te horen (Lc. 22: 61-62)	Racoon: <i>Oceaan</i>
Pilatus veroordeelt Jezus ter dood (Lc. 23: 25)	Frank Boeijen: <i>Zwart Wit</i>
Maria is bij het lijden van Jezus (Joh. 19: 25)	Marco Borsato: <i>Voor altijd</i>
Jezus is opgestaan uit de dood (Joh. 21: 17)	Nick en Simon: <i>Kijk omhoog</i>

‘Heilige herrie’

En dan nu het nieuwe boek *Heilige herrie*. De auteur is Corjan Matsinger, jongerenwerker en docent godsdienst, religieus trendwatcher en eigenaar van Young & Holy. Matsinger maakt deel uit van De Poptempel, “een collectief van muzikliefhebbers die zoeken naar de crossovers tussen zingeving en de popcultuur. We maken dit op een creatieve manier toegankelijk voor jong en oud,

bijvoorbeeld door onze popquiz of tijdens een informele ontmoeting in ons popcafé in Utrecht”, aldus de website heilige-herrie.nl. De uitgave heeft iets van geloofsopbouw op laagdrempelige manier. Zijn fascinatie start in 1993 als hij als 16-jarige jongen voor het eerst naar een concert van U2 gaat, waar Bono in de Kuip luidkeels een gebed tot God zingt (blz.8). Een Bono-citaat is dan ook ‘Music is a sacrament [...] you have to take off your shoes, when the song walks into the room’. (blz.17)

Matsinger vindt het leuk “om aan de hand van muziek op een laagdrempelige manier met mensen het gesprek aan te gaan over levensvragen, zingeving en geloof. Muziek is voor mij de ideale manier om met anderen te spreken over de grote vragen van het leven. Dat is voor mij de perfecte brug.” In die zin, zal dit boek ook Mgr. Mutsaerts ontzettend aanspreken.

Het is een boek vol verhalen, anekdotes en lijstjes over popmuziek en geloof. Vele popmuzikanten zullen beamen: “het podium van de kerk blijkt een goede opstap naar de spotlight van de concertzaal” (blz.18). Maar dat geldt uiteraard ook klassieke (kerk)muziek.

Thema’s als gebeden in de popmuziek, protestsongs, negro-spirituals, maar ook diepere teksten over bijvoorbeeld psalm 23 in de hitlijsten (blz.46-51), Genesis (blz.77-80) en lijsten waarin Bijbelteksten geciteerd worden. Ook een soort naslagwerk dus, maar geen christelijke popencyclopedie. En vaak zit in het verhaal de meerwaarde. “Pink Floyd heeft bijvoorbeeld een liedje met de titel ‘Sheep’. Daarin gebruiken ze psalm 23 als stijlmiddel, om zo een aanklacht te doen tegen gelovige mensen die zonder al te kritisch denken gemakzuchtig hun leider achternalopen. Dat refereert aan een bepaald tijdvak, de jaren zeventig en tachtig. Maar misschien heeft die zanger ook wel een punt. Dus al is het een heel felle aanklacht, dat maakt niet dat ik er niet naar zou kunnen luisteren”, aldus de auteur in een interview.

5

“Ik vind dat popmuziek vaak ruimte biedt aan bijvoorbeeld de Klaagliederen en de Psalmen. In de popmuziek is er ruimte voor twijfel en boosheid, iets dat ik in de Psalmen ook vaak terugvind. Ik vind dat mooi, omdat dit herkenbaarheid geeft en ruimte biedt voor je eigen frustratie en twijfel.”

Zelfs aandacht voor Maria bij 2Pac (of toch niet?) én de heilige Theresia van Soulwax in het lied *Heaven Scent*. En de ‘kruisiging’ van Madonna, die in 2006 veel stof deed opwaaien, blijkt niet blasfemisch, want het vervolg is de evangelietekst Mt.25:35-36 in gebedshouding, plat op de grond. En dat tijdens haar concert!

Centraal staat in dit boek de positieve insteek tegenover de religieuze boodschap van hedendaagse popmuziek. Dus geen gedoe over ‘liedjes die satanisch zouden zijn’ of ‘terugdraai antichristelijke liedjes’. Ook ruime aandacht voor deze thema’s. De hoofdstukken kunnen los van elkaar gelezen worden, zeker die met ‘leuke informatie (over ‘songs die op de hemelpoort kloppen’) en weetjes’. Ook zitten er lijsten bij van tien pagina’s met zo’n driehonderd nummers waarin ‘direct’ naar een Bijbeltekst verwezen wordt. De auteur hoopt dat zijn boek christenen aan het denken zet over het feit dat er heel wat meer ‘God’ buiten de muren van de kerk te vinden is dan je op het eerste gezicht zou denken. Volgens hem is popmuziek “één van de terreinen waarop alle levensvragen voorbijkomen. En bij levensvragen ontkom je natuurlijk niet aan geloof en religie”.

Maar het is meer dan alleen een boek. Er zijn of komen spotify-lijstjes, een speciaal YouTube-kanaal, een podcast, een vernieuwde popquiz ('over de Rastafari, gelovige rappers, protestsongs, de 27-club of David Bowie die het Onze Vader bidt tijdens het Freddie Mercury Tribute Concert'). En 'Let the music play!' laat mensen met elkaar in gesprek gaan over levensvragen, maar daagt ook uit voor challenges.

Dat is dus behoorlijk interactief en niet alleen voor de jeugd! "Ik wist niet dat er zoveel geloof in mijn playlist zat", liet een meisje zich ontvallen. Van harte aanbevolen voor eenieder die meer willen weten over de crossovers tussen popmuziek en geloof. (8)

Tenslotte: Roekeloze liefde

In 2018 werd het lied *Reckless Love* (Cory Asbury) miljoenen keren online bekeken. Kennelijk hoor je het weleens in een protestantse dienst. De bekende EO-presentator Andries Knevel legde het lied aldus uit: "De schrijvers van het lied legden uit, dat de roekeloosheid niet bij het karakter van God hoort, maar wel bij Zijn daden. Daden die maar één doel hebben: mensen tot Hem te trekken. Immers, was het niet wat roekeloos dat de herder de 99 schapen in de steek liet om dat ene schaap te zoeken? Waar zouden de 99 andere gebleven zijn?". (9)

Tsja, misschien is de hamvraag wel "Is God een dj?" Wie weet, in ieder geval een goede vraag om over na te denken (hoofdstuk 5 in het boek van Matsinger!). Het blijkt een citaat dat rapper Maxwell Fraser scandeert vanaf het Pinkpoppodium. Sister Bliss liet Maxi Jazz hier een tekst op maken. Je kunt er ook over lezen op <https://www.kuleuven.be/thomas/page/is-god-a-dj/>. Want ook daar, op academisch niveau, veel aandacht voor onder meer popmuziek en geloof.

6

Of u bepaalde poplieders wel of niet geschikt vindt voor de liturgie laat ik graag aan u als professional over, maar dat popmuziek en de Bijbel aansprekende overeenkomsten hebben en dus bij het evangeliseren van de cultuur gebruikt kan en moet worden, staat voor mij als paal boven water. Een beetje roekeloosheid op zijn tijd is niet verkeerd. Veel succes hiermee.

* C. Matsinger, *Heilige Herrie. Geloven in de popmuziek*, ISBN 9789463691017, € 16,90, uitg. Buiten & Schipperheijn Motief, 160 blz., 2020. Voor meer info: <https://heilige-herrie.nl/>

* Fred Omvlee, Jan Andries de Boer, Piet van Die, *Van Elvis-Viering tot U2-dienst, het gebruik van popmuziek in de kerk*, 144 blz., ISBN 9789023955245, paperback, € 16,99, KokBoekencentrum.

Voetnoten:

1) R. Hoogenboom; bespreking van F. Omvlee, Jan Andries de Boer, Piet van Die, *Van Elvis-Viering tot U2-dienst, het gebruik van popmuziek in de kerk*, in: KDOV-blad Herfst 2019, blz. 39-40; zie ook recensie door M. Hoondert, *Popmuziek in de kerk* in: Gregoriusblad, nr.3, sept. 2020

2) R. Mutsaerts, *En dan denk ik aan Brabant ... Brandt daar nog licht*, 2019, blz.101, 110-112, 131-132, 171-173, 203; E. Heijerman, *Van deze tijd?*, in: Gregoriusblad, nr.4, 2020, blz.3

- 3) R. Mutsaerts, *En dan denk ik aan Brabant*, blz. 39-41, 123, 128, 134-138, 140-141, 147-148
- 4) E. Hendrix, *Koning Christus of vals idool? Hoe bekeerde popsterren onze cultuur beïnvloeden*, in: Katholiek Nieuwsblad, nr.47, 22 nov. 2019; A. Ramaker, *'Met haar stem overwint ze alle drempels'*, in: EO-Visie, nr.51-52, 21 dec.'19-3 jan.'20, blz.52-54
- 5) F. Kazenbroot, *Op weg naar huis. Twee stemmen in een lied van Leonard Cohen*, in: Herademing, nr.104, juni 2019, blz.13-16; R. Mutsaerts, *En dan denk ik aan Brabant*, blz.31
- 6) E. Hendrix, bespreking 'Liefdesgeboden' in: Katholiek Nieuwsblad, nr.39, 27 sept. 2019, blz.8-9
- 7) *De gevoelens, de liedjes*, in: Omega, 2014, nr.2, blz.24-26
- 8) interviews op <https://visie.eo.nl/artikel/2021/01/nieuw-boek-heilige-herrie-van-corjan-matsinger> – ook in EO-Visie, nr.5, 30 jan.-5 febr. '21 en <https://cip.nl/cip+/82826-popmuziek-bouwt-corjan-matsinger-op-in-geloof/>
- 9) A. Knevel, *Roekeloze liefde*, EO-Visie, nr.51-52, 19 dec.'20-1 jan.'21, blz.79; <https://visie.eo.nl/artikel/2018/06/het-verhaal-achter-het-lied-reckless-love>